

İSLAM'DA AHLAKIN MAHİYETİ

• Ahlak; kişinin mizacındaki doğru veya yanlış, iyi veya kötü olarak sergilediği bütün huy ve davranışlarıdır. Kişinin iyi davranışlarına güzel ahlak, sergilediği çirkin ve yanlış davranışlara ise kötü ahlak denir.

• İnsanın karakterini oluşturan ahlaki özelliklerinin bir kısmı doğuştan gelse de çevresindeki aile, toplum, din, gelenek gibi faktörler kişinin ahlaki gelişimine etki eder. Yüce Allah, insanı akıl ve irade sahibi bir varlık olarak yarattığı için de sahip olduğu olumlu veya olumsuz bütün davranışlarından sorumludur.

İslam Ahlakı

• İslam ahlakı, dinin temel ilkelerine uygun olarak belirlenen ahlak anlayışıdır. İslam'ın tavsiye ettiği doğru tutum ve davranışların neler olduğunu, kişinin nasıl bir ahlaka sahip olması gerektiğini ayetlerden ve Peygamberimizin (sav) davranış ve uygulamalarından öğreniriz.

İslam'da Ahlakın Kaynağı

• Kullarına daima iyi ve güzel olanı emreden Yüce Allah, İslam dininde ahlakın kaynağıdır. O'nun rızasına uygun bir yaşamı ilke edinen Müslüman, Allah'ın emrettiği iyi şeyleri yerine getirir, yasakladığı davranışlardan ise kaçınır. Dinin iki temel kaynağı olan Kuran'ı Kerim ve Sünnete uygun değerler edinir.

• İnsanın sahip olduğu akıl ve iradesinin dışında olayları kendi ahlaki değerlerine göre iç dünyasında değerlendirdiği ve yargıladığı bazı içsel güçleri de vardır.

• Vicdan Yüce Allah'ın insana sahip olduğu değerler ölçütünde yargılama ve özdenetim yapabilmesi için bahsettiği duygudur. Vicdanı sayesinde insan yaptığı kötü hatalarından pişman olur ve üzüntü duyar. Nitekim Hz. Muhammed (sav) "İyilik güzel ahlaktır. Kötülük ise içini huzursuz eden ve başkalarının bilmesini istemediğin şeydir." buyurarak vicdanın önemine değinmiştir.

• Bunun yanı sıra Yüce Allah; nefsine (bencillik, kin, kibir, kıskançlık gibi inkara kötü ahlaka yönlendiren insanın ruhuna ait kötü hisler) uyan insanların da dünya hayatının bir imtihan yeri olduğunu unutmayarak vicdanlarını dinlemeleri nefsini kötülüklerden arındırarak kurtuluşa etmelerini ister.

İslam Ahlakının Amacı

• İslam ahlakının amacı insanı en güzel ahlaki özelliklerle donatmaktır. Çünkü güzel ahlaklı insanlar ahlaklı bir topluluğu oluştururlar. Ahlakı iyi olan insan yaptığı işe, yaşadığı çevreye ancak güzellik katar. Bu da beraberinde salih amellerle dolu inançlı bir yaşamı getirir. Peygamberimiz, (sav) "Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır." buyurmuştur.

İSLAM AHLAKINDA ÖRNEKLİK

İslam ahlakındaki en güzel örnek, Hz. Muhammed'dir (sav) O'nun sahip olduğu ahlak; Allah'ın Müslümanlara uymalarını emrettiği, tüm Müslümanların ulaşmak istediği örnek ahlaktır.

"Ant olsun, Allah'ın resulünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır."

(Ahzab suresi, 21. ayet)

Peygamberimiz (sav) de bir hadisinde "Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim." buyurmuştur. Hz. Muhammed'in (sav) peygamber olarak gönderilişinin en büyük nedenlerinden biri de yaşamındaki mükemmel örnek ahlaki davranışlarıyla da bize rehberlik etmiş olmasıdır. Çünkü O'nun ahlakı Kuran ahlakıdır.

İslam Ahlakında İhlas

Kişi davranışlarında insanların düşüncelerini değil yalnızca Allah'ın rızasını önemsemelidir. İnsanların değil Allah'ın takdirini kazanmalıdır. Bu nedenle kişi ahlakında ihlaslı ve samimi olmalıdır

İslam Ahlakında Terbiye

Terbiye kişinin eğitilerek iyi ve güzel ahlaki özellikler kazanmasını sağlamaktır. Peygamberimiz, "Hiçbir baba, evladına güzel terbiyeden daha üstün bir hediye vermemiştir." buyurarak terbiye ve eğitimin ilk olarak aile kurumunda başladığını ifade etmiştir.

Ahlakın Temel Unsurları

a. Adalet

• Doğruluk, doğru yolu izlemek, dürüstlük, tarafsızlık anlamlarına gelir. Adalet; toplumda hakka ve hukuka uygun bir şekilde yaşamayı, dirlik ve düzeni sağlamayı ilke edinen toplumun temel erdemlerinden biridir.

• Söz konusu kişinin en sevdiği hatta kendisi bile olsa adalet terazisinden şaşmaması, haksızlık yapmaması gerekir. Adalet karşısında herkes eşittir.

• Kişinin iç dünyasında dengeli ve ölçülü bir kişilik yapısını ifade eden itidal (aşırı olmama, dengeli ve tutarlı olma) kavramıyla da örtüşür. Dinimiz itidali esas alarak her konuda ölçülü olmayı, aşırılıktan uzak davranmayı tavsiye etmiştir.

"Akrabaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya haklarını ver, fakat saçıp savurma."

(İsra suresi, 26. ayet)

- Öğretmenlerimiz öğrencileri ile paylaşabilir.
- Bu içerik EKREM BALCI'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.
- Sadece öğretmen ve öğrencilerin ücretsiz kullanımına sunulmaktadır.
- Herhangi bir site ya da kitapta yayınlanmasına (isim belirtilse dahi) [izin verilmemektedir](#).
- Bu dokümanın tüm yayın hakları mikailokumus.com'a aittir.

b. Şecaat

Cesaret, kahramanlık anlamlarına gelir. Şecaat; saldırganlık ile korkaklık arasındaki orta yoldur. İslamiyet korkaklığı da saldırganlığı da hoş görmez. Bunun yerine kişinin saldırganlık seviyesine ulaşmayan bir cesaret ve sınırları aşmayan bir mücadeleye sahip olmasını ister. Bunları da ancak ne yaşamış olursa olsun sabır göstererek elde edebilir.

c. İffet

İffet; insanın yeme içme cinsellik ihtiyaçlarına karşı nefsinin muhafaza etmesi, arzularını kontrol altında tutması, aşırıya kaçmaması, namusunu şerefini haysiyetini korumasıdır.

• İslam dini kişinin keyif alacağı her şeyden uzak durmasını da tamamen keyfi bir hayat yaşamasını da istemez. Bu nedenle Müslüman bir birey ihtiyaçlarını helal yollardan ölçülü bir şekilde karşılamalı, her koşulda iffetini koruması gerektiğini bilmelidir.

“Allah'ım! Senden hidayet, takva, iffet ve (gönül) zenginliği dilerim.”

(Müslim, “Zikir”, 72.)

Not: Haya, utanma duygusu anlamına gelmektedir.

d. Hikmet

• Hikmet; insanın aklını kullanarak Allah'ın yarattığı her şeyi kavrayabilme, gücünün hakikatini idrak etmesini sağlayan bilgeliğidir. Yani ilim ve akılla gerçeğe ulaşmaktır. Allah'ın varlığını düşünen, neden var olduğunu bilen bir Müslüman aklen ve ahlaken olgunlaşır ve yanlış düşünceler arasında kaybolmaktan kurtulur.

• Adalet düşünce ve davranışlarda ölçülü (itidal) olmayı sağlar. Dengeyi sağlayan kişi toplumsal hayatta da adaletli olur. Şecaat kişinin adaleti sağlarken cesur olmasıdır. İffet kişinin hazlarını yaşamak için bedeni ihtiyaçlarını ölçülü ve helal yoldan karşılamasıdır. Hikmet ise kişinin bilgeliğiyle isteklerini kontrol ederek nefesine hâkim olmasıdır.

AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Dürüstlük

• Dürüstlük; insanın davranışlarında, sözlerinde ve yaşayışında dosdoğru olmasıdır. İçerisinde ; yalan söylememek, insanları aldatmamak, verdiği sözde durmak gibi ahlaki özellikleri barındırır.

• İnsan hayatın her alanında ilke edindiği dürüst davranışlarıyla insanların hoşnutluğunu kazandığı gibi Yüce Allah'ın da sevgisini ve rızasını kazanır.

• Hakiki bir Müslüman kötü niyetli olmaz ve insanları aldatmaz. Peygamberimiz (sav); “Müslüman, dilinden ve elinden insanların selamette olduğu kişidir. Mümin ise insanların canları ve malları konusunda kendilerine zarar vermeyeceğinden emin oldukları kişidir.” buyurarak Müslümanın sahip olması gereken dürüstlük ilkesine değinmiştir.

• Kişi hem kendine karşı dürüst olmalı hem sosyal hayatta hem de çalışma ve ticaret hayatında dürüstlükten yana olmalıdır. Ölçü ve tartıda hile yapmamamız, çalışanın haklarını zamanında vermemiz, üstlendiğimiz sorumluluğu en iyi şekilde yapmamız gerekir.

• Kültürümüzde dürüstlüğü örnek bir yardımlaşma örneği olan Ahilik ; bir esnaf teşkilatıdır. Ve bu teşkilata üye olan her esnafın dini ve ahlaki emirlere uyma zorunluluğu vardır. Ahilerde vefa, dürüstlük, cömertlik, affedicilik gibi özellikler bulunurken; yalan, gıybet, hile gibi davranışlar ise yasaklanmıştır.

Yardımseverlik

• Yardımseverlik; birilerine yardım etmek, ihtiyaçlarını karşılamak, destek olmak anlamlarına gelir. Yüce Allah insana verdiği rızıklardan kişinin İnfak etmesini ister. İnfak; zekât ve sadaka başta olmak üzere kişinin yaptığı kişinin Allah rızası için yaptığı her türlü harcama ve bağıştır.

• Dinen zengin sayılan her Müslümanın da yılda bir kere malının belirli bir kısmını ihtiyaç sahiplerine zekât olarak vermesi gerekir.

• Sadece maddi olarak değil manevi olarak da yardımseverlik yapılabilir. Kişinin yaptığı maddi manevi her türlü iyilik ve yardım da sadaka olarak değerlendirilir. Yapılan iyilikler yardıma ihtiyacı olan kişiyi rencide etmeden, başa kalkmadan, gösterişten uzak bir şekilde yapılmalıdır.

“Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde malını insanlara gösteriş yapmak için harcayan kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkarmayın...”

(Bakara suresi, 264. ayet)

- Öğretmenlerimiz öğrencileri ile paylaşabilir.
- Bu içerik EKREM BALCI'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.
- Sadece öğretmen ve öğrencilerin ücretsiz kullanımına sunulmaktadır.
- Herhangi bir site ya da kitapta yayınlanmasına (isim belirtilse dahi) izin verilmemektedir.
- Bu dokümanın tüm yayın hakları mikailokumus.com'a aittir.

• Toplumumuzdaki yardım örneklerinden biri de vakıflardır. Yapılan yardımlar ve hayırlar bu kurumlar sayesinde daha yaygın ve sistemli bir şekilde yapılarak kültürümüzde güzel bir yardımlaşma örneği oluşturmuştur.

Sabır

• Sabır; nefsimize zor gelen ve hoşumuza gitmeyen olaylar veya durumlar karşısında tahammül göstermektir. Müslüman bir kişi dünya hayatının bir imtihandan ibaret olduğunu bilir başına gelen olaylar karşısında ümitsizliğe kapılmadan dayanmaya çalışır.

“De ki: ‘Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.’ ”

(Zümer suresi, 53. ayet)

• Kişi bazen yalnızca yaşadığı olaylar karşısında değil, kendi içinde oluşan isteklere uymayarak, öfkesini kontrol altında tutup Yüce Allah’ın yasakladığı davranışlardan uzak durarak da sabır örneği gösterir.

Adabımuâşeret

Toplum içinde yaşayan insanın diğer insanlarla uyum içerisinde yaşamasını sağlayacak nezaket ve görgü kurallarıdır. İslam dini inananlardan nezaket sahibi olmalarını istediği için insanların uymasını istediği pek çok nezaket kuralı belirlemiştir.

Nezaket kurallarından bazıları;

- Sofra adabına dikkat etmek
- Teşekkür etmek
- Özür dilemek
- Selamlaşmak
- Biri konuşurken dinlemek ve sözünü bölmek
- Bir şey isterken ısrarcı olmamak
- Kişisel temizliğe önem vermek vs. şeklinde sıralanabilir.

KURAN’DAN MESAJLAR

(İSRA SURESİ 23-29. AYETLERİ)

23. Rabbin sadece kendisine kulluk etmenizi ve anne babınıza iyi davranmanızı emretti. Onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlanırsa onlara öf bile deme! Onları azarlama! İkisine de gönül alıcı güzel sözler söyle.

24. Onlara merhametle ve alçak gönüllülükle kol kanat ger. “Rabbim! Onlar nasıl küçüklükte beni şefkatle eğitip yetiştirdilerse şimdi sen de onlara merhamet göster” diyerek dua et.

25. Kalplerinizdekini en iyi bilen Rabbinizdir. Eğer iyi olursanız bilirsiniz ki Allah kendisine yönelenleri bağışlayıcıdır.

26. Akrabaya, yoksula ve yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma!

27. Çünkü savurganlar şeytanların dostlarıdır. Şeytan da Rabbine karşı çok nankördür.

28. Eğer sen kendin dahi Rabbinden umduğun bir lütfu beklemek durumunda (ihtiyaç içinde) olduğun için onlara ilgi gösteremiyorsan, hiç değilse kendilerine rahatlatıcı bir söz söyle!

29. Eli sıkı olma, ölçüsüzce eli açık da olma; sonra kınanacak, kendi kendine hayıflanacak duruma düşersin!

• Kur'an-ı Kerim'in 17 suresi olan İsrâ Suresinin 23-29. ayetlerinde insanın Yüce Allah'a nasıl iman edeceğini ve ne şekilde ibadet edeceğini öğretir. İlk kulluk vazifemizin Allah'a kulluk etmemiz olduğu emredilir.

• Yüce Allah'a kulluk edebilmek için Anne babaya iyi davranmamız, onlara karşı merhametli olmamız, gönüllerini almamız gerektiğinden bahseder.

• İnsanı en iyi bilen Rabbidir. Ve kişi iyi bir kul olursa, yaptıklarından pişman olur salih ameller işlerse, Allah o kulunu bağışlayacağı müjdesini verir.

• Ayetlerde; İnsanın üzerinde akrabasının, yoksulun, yolcunun hakkı da olduğundan, İsrâf etmememiz gerektiği ve çevremizdeki ihtiyaç sahiplerine yardım etmemiz gerektiğinden bahsedilerek; cimrilikten de israftan da kaçınıp ölçülü davranan Müslümanlar olmamız konusunda emir ve nasihatlere yer verilmiştir.

